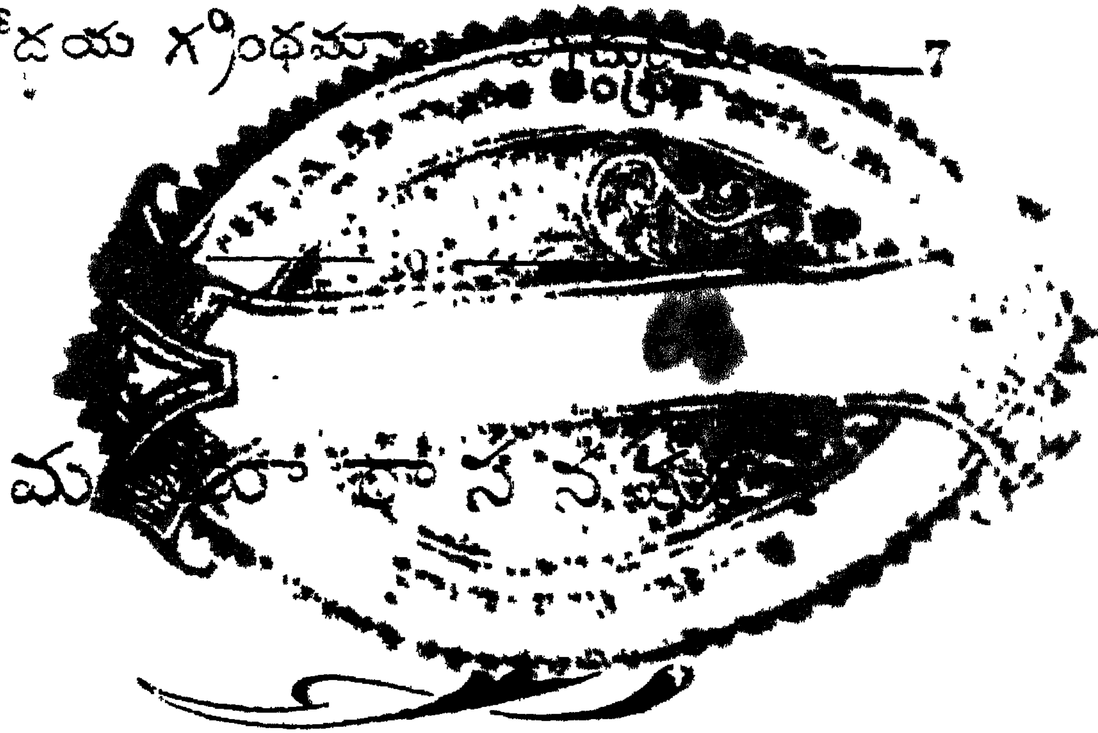

జ్ఞానోదయ గ్రంథమాల — 7

కోనకంచి చక్రధరరావు గారిచే

వ్రాయఁబడినది.

సేతు ముద్రాక్షరశాల,

మచిలీపట్టణము.

1912

వెల. రెండణాలు.

భవిష్యద్వారలసంతానమును దగ్రి గన్యాం డయ్యెదనని

తదీయసుగుణాంకురములం గాంచి యోచించిన

మా యోచనలకు వ్యతిరేకముగ బాలప్రా

యమునందే ప్రపంచమును విడనాడిన

శ్రీ పింగెలి వెంకటమ్మ మోహిణీ రెడ్డి

గారిసౌలక్షణముల యొక్క జ్ఞాప

కార్థముగ నీ పుస్తకమును వారి

పేర సంకేత మొనర్చు

చున్నాఁడను.

శ్రీ.

ఇట్లు,

చక్రధరరావు.

విజ్ఞాపనము.

———:o:———

కొంతకాలము క్రిందట, సహీఫా, జమానా, యను మాసపత్రికలయందీ మయూరాసనమును గూర్చి కొంత వివరముగ వ్రాయఁబడిన చారిత్రిక విషయములను జూచి, వాని నొక వ్యాసరూపమున మన యాంధ్రపత్రికలలో నెద్దానియందైనఁ బ్రకటింపఁదలఁచి తీరిక కలిగినప్పు డెల్లను గొంచెముగ వ్రాయుచుఁ గొన్ని దినములకు పూర్తి జేసితిని గాని పూర్తియైన పిదప నామిత్రులును, మాకార్యస్థానమున శిరస్తాదారులును నగు మ.రా. బ్రహ్మండం నృసింహారావుగారు "సశేషముగఁ బత్రికలలోఁ బ్రకటితమగుటకంటెఁ గొంచెము విపులముగనున్న వ్యాసము గాన నొక చిన్న పుస్తకరూపమున నుండుట యుక్త"మను నభిప్రాయ మిచ్చుటచే నట్లే యొనరించితిని. ఇందలి లోపములను క్షమించుటకు భాషావిదులగు పెద్దలు ప్రార్థితులు.

వడ్డేపల్లి,
ఆబ్కారీ ఆఫీసు.
22-4-12.

ఇట్లు విధేయుఁడు,
కొణకంచి చక్రధరరావు.

మయూరాసనము.

“తఖ్తు” యనునది పారసీభాష యందు కూర్చొనుట కుపయోగింపఁబడు “కుర్చి” యనుపదమునకు సమానార్థక మగు వాక్యము; గాని యే యేస్వరూపలక్షణములను గలిగియున్న యాసనము ‘తఖ్తు’ అనుపదమునకు లక్ష్యముగఁ జూడఁబడు చున్నదో యాస్వరూపలక్షణములు ‘కుర్చి’ యని వాడఁబడు నాసనమునకు లే కుండుటచే నిప్పుడు కూర్చుండుభాగ మెటుఁ జూచినను సమానములగు పొడవు వెడల్పులును, నాలుగుకాళ్లును గలిగి దాదాపు ఖట్వరూపమును బోలినదిగ నున్నదానినే ‘తఖ్తు’ అని పిలుచు చున్నారు.

ఇది సర్వసాధారణముగ నందఱిచే వాడఁబడు చున్న “తఖ్తు” అనుపదముయొక్క వివరణము; కాని యాశబ్దముయొక్క ప్రత్యేకార్థము రాచకార్యములను నిర్వర్తించుటకై యొకరాజ్యమును పాలించెడి రాజుచే నధిష్ఠింపఁబడి యుండెడి యాసనముపట్ల వర్తింపు చున్నది. ఈరాజాధిష్ఠిత మగు తఖ్తుయొక్క రూపలక్షణములుగూడ దాదాపుగఁ పైనఁ జెప్పఁబడిన తఖ్తునే పోలి యుండును గాని యిది సామాన్యము లగు తఖ్తులకంటె మిక్కిలి యలంకారయుతముగను పరిమాణమునందు కొంచెము తక్కువగను నుండి యానుకొనుటకను వగు నట్లు వెనుక కొక్క “తకియా” (దిం

డు) లసును పైభాగమునఁ నీడ నిచ్చుచున్నదానివలె నగుపడుచు శిల్పకళాచాతుర్యయుతమును, మూల్యవంతమును నై మెరయుచుండెడి యొకఛత్రమును గలిగి యుండును.

ఈ తఖ్తు రాజచిహ్నములలో మిక్కిలి యావశ్యకమైనదిగఁ బరిగణింపఁబడు చున్నది. దీనికి పీఠారోహణ మను పేరఁటి మహోత్సవ మొకటి సంబంధించి యుండును. ఏకార్యానుష్ఠానానంతరము రాజు తానొక స్వాతంత్ర్యపదవి నంది నిజాధికారమును యథావిధిగ నెరవేర్పశక్తిగలవాఁడగునో యదియే యీమహోత్సవము. పీఠాధిరోహణము ననుసరించి దానికి తుల్యమగు యావశ్యముగ భావించెడి మఱియొక కర్మ గూడ గలదు. దీనికి కిరీటధారణోత్సవ మనియును లేక మకుటధారణోత్సవ మనియును జెప్పెదరు. ఈరెంటికిని బ్రథమము నుండియుఁ బరస్పరసంబంధము గలిగి యుండుటచే వీనిలో నేపదమును జెప్పినను నాశబ్దమునం దీకార్యములు రెండును నిమిడియున్నట్లు సాధారణముగ భావింపఁబడు చుండును గాని యిచ్చట కిరీటమును గుఱించివర్ణించుట మా యీ వ్యాసము యొక్క యుద్దేశము గాదు కావున దానిని గుఱించి యిఁక నింతకంటె నధికముగ వ్రాయక తఖ్తుయొక్క యుత్పత్తికి సంబంధించిన కొన్ని చారిత్రికవిషయములను మాత్రము వివరించి యాపిమ్మట ముఖ్యవిషయమునకు మరలెదము.

తఖ్తు యొక్క యారంభము 'జమ్షీదు' అను రాజునుండి పుట్టినదనియును, నతని కిదియేగాక మఱికొన్ని నూతననిర్మాణములును గావించినగౌరవముకూడా కలదనియును, నాయన తన తఖ్తును వివిధములును బహుమూల్యవంతములును నగు రత్నసంచయములచే మిగుల సుందరముగ నలంకరించి జ్యోతిష్కులయభిప్రాయముతో నొక శుభలగ్న మేర్పాటు గావించుకొని యాసమయమునం దాగద్దియ నధిష్ఠించె ననియును, మఱియు నామ [illegible]తో సమాచకముగ నొక గొప్పయుత్సవ మొనరించె ననియును

"మాజాసుల్తానీ" యనుచారిత్రమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. కాలవిపర్యయమునుదానిచేఁ బారశీకరాజ్యపీఠము జమ్షీదునుండి లాగుకొనఁబడినయనంతరము దానిపయి మఱికొందఱు రాజు లధిష్ఠించి ప్రభుత్వ మొనరించుచున్నపుడు వారు నయితము జమ్షీదు యొక్క యీనూతనరచనను మిక్కిలి గౌరవదృష్టితోఁ జూచిరి. సామాన్యముగ నీప్రపంచమునం దొకానొక బుద్ధిమంతుఁ డేదేని యొకపదార్థము నుత్పత్తి చేసి పోవఁగనే యాతనికి పిమ్మట నాపదార్థమునం దొక కొన్నిమార్పు లగు చుండుట లోకధర్మముగ నున్నది. కావున నిట్లే జమ్షీదుచే నిర్మాణము గావింపఁ బడిన తఖ్తు యందుఁ గూడ "ఫరీదూన్" యను విశాలకీర్తియుతుఁ డగు నొక పారశీకపురాజు కొన్ని యావశ్యకము లగు సవరణలు గావించి దానిని మిగుల సౌందర్యయుతముగఁ జేయుటే గాక యష్టకోణాకృతిగఁ గావించి యమూల్యము లగు రత్నములతోడను వెండిబంగారులతోడను బలువిధములఁ జిత్రించి దాదాపుగ నిదియు నొక నూతనకల్పనమే యని భావింపఁ బడఁ దగి నట్లుగ మార్చివైచెను. ఈఫరీదూన్ యొక్క తఖ్తును గుఱించి యనేకు లనేకవిధముల వర్ణించియున్నారు, గాని మేము వాని నన్నిటిని వదలి దాని మూల్యక్రమము నించుమించుగాఁ దెలుసుకొనుటకై యీతఖ్తుచుట్టు వేయిబంగారపుగుండ్లు బంతులవలె వ్రేలాడు చుండె ననియును, వానిలోఁ బ్రతి బంతియు నైదువందల ముష్కము లనఁగా రెండువందల తులముల తూనికె కలిగి యుండె ననియును మాత్రము చెప్పినఁ జాలు నని తలంచెదము.

ఈ ఫరీదూన్ తఖ్తు యొక్క ప్రతిబింబమును దృష్టిపథమునం దిడుకొని చూచు చున్న మనహృదయముల కొక "ప్రాచీనకాలముననే గాక ప్రస్తుతకాలమునఁ గూడ నిట్టి యతివిచిత్రమును, నమూల్యమును నగు తఖ్తుకు సరి బోల్చి చెప్పం దగు నట్టి తఖ్తు మఱియొకటి లేకుండ నొప్పు" నని తోఁచవచ్చును. గాని తోడనే మనవిజ్ఞానభావము దేని ప్రతిబింబవీక్షణముచే

నీ ఫరీదూన్ తఖ్తు యంతటి గౌరవోద్దేశ మంతయు నిరసన మై "ఇది(మయూ రాసనము) "ఫరీదూన్" తఖ్తు కేవిషయమున నైనను దీసిపోవం జాల" దని తక్షణమే చెప్ప సాహసించెదమో యట్టి మయూరాసనము యొక్క మనోహరస్వరూపమును మనపాఠకుల కెదురుగఁ దెచ్చి నివేదించు చున్నది. ఈ తఖ్తుతావుస్ (మయూరాసనము) ఏమహామహుని యద్వితీయనిర్మాణ చాతురీగరిమకు భూలోక మందలి యద్భుతరచనలలోని కెల్ల నాయకమణిగాఁ బేర్కొనం బడు చున్న తాజ్ మహల్ ప్రబలసాక్ష్యముగ నున్నదో యట్టి మొగలురాజవంశోత్పన్నుఁడును, భరతఖండసామ్రాజ్యమునకు సార్వభౌముండును నగు షాహాజహానుచక్రవర్తి చేఁ జేయింపఁ బడినది గాన నిది ఫరీదూన్ తఖ్తుకంటెను మించి యున్న దని చెప్పుటకు మన కేయభ్యంతరము నుండఁ జాలదు. వాస్తవముగ విచారించి చూచినచో షాహాజహాను చక్రవర్తి పారసీకసార్వభౌముల మహదైశ్వర్య మీభరతఖండపట్టభద్రుని మహాభాగ్యమునం దొకలెక్కలోనిదిగా పను యంశమును సప్రమాణముగ లోకమునకు జాటుటకై వేనిఁ గాంచి నేటికిని ప్రపంచ మబ్బురపడు చున్నదో యట్టియద్వితీయములును, నపూర్వములునగుస్మారకచిహ్నములను స్థాపించి కీర్తిశేషుఁ డయ్యె నని స్ఫురింపక మానదు. ఇందులకు తార్కాణముగ 'తఖ్తుతావను'(మయూరాసనము) గూడ షాహాజహానుయొక్క మహదైశ్వర్యములయం దొకటి యై యున్నది. చెప్పుటకుమాత్ర మిది యొకయాసనమే గాని దీనియం దెంతటి కళాకౌశల్య మిమిడియున్నదో మఱియు నిది యెంతటి సౌందర్యస్వరూపమును గలిగి యున్నదో యావివరము నొక్కింత సంగ్రహముగ మాచదువరు లీక్రింది వివరణము వలనఁ దెలిసికొనియెదరు గాక.

షాహాజహానుచక్రవర్తి స్వాభావికముగ విభవాభిలాషి. ఇందువలననే తండ్రిస్థానమున కేతెంచినపిమ్మట నాతనికి షాహాజహాన్ (భూలోకప్రభువు)

యును తననామ మెట్లు తత్పూర్వ రాజన్యనామములకంటె నెక్కుడు గౌరవ సమన్విత మై యున్నదో యట్లే తన కొలువుకూటము(దర్బారు) గూడ యనన్యసాదృశ్య మై వారల యాస్థానమునకంటె వేయిమడుంగు లధిక మగు శోభాసమేత మై విరాజిల్లు చుండు నట్లు జేయవలయు నను నొక యభిప్రాయ ముదయించెను. ఈయభిప్రాయమె యమూల్యరత్నసంచయస్థాపితము చేఁ గేవల మొకమూల్యమునందే గాక పనితనమునందు గూడ నిట్టి దింకొకటి లేదని స్వభావోక్తిగఁ జెప్పఁ దగినట్టి గద్దియనొక దానిని నిర్మింపఁ జేయ వలయు నను కోరిక యాతని హృదయమునందు స్థిరముగఁ బాదుకొనుటకు ప్రబలకారణ మయ్యెను.

ఈకోర్కెను బూర్తిపఱచుట కాతఁడు రాచనగళ్ళలోని ప్రత్యేక ధనాగారముల నుండియే గాక సాధ్య మయినంత వఱకు వెలుపల నుండు రత్నసంచయములను గూడ దెచ్చి కనుపఱచ వలయు నని రత్నశాలాధ్యక్షుండగు 'బేబదల్ ఖాన్' అనునధికారికి యుత్తరు వొసంగెను. ప్రభువాజ్ఞ యయిన పిమ్మట దర్బారులోనికి తేబడిన నానావిధము లగు రత్నములచే నొక్క పెట్టున నాకొలువు కూట మంతయు దేదీప్యమాన మై వెలుంగుచు వానిలో నుండి వెడలు చున్న కిరణములు జూచువారల కన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపుచుండెను. తేఁబడిన రత్నము లన్నియు నమూల్యము లై యనుపమానము లై యున్నను వానిలో నుండి గూడ మన షాహజహాను చక్రవర్తి ముఖ్యమయినవియు మనోహరము లయినవియు నగురత్నముల నేరెను. అ ట్లేరినరత్నము లేబదివేలముక్కలు లనఁగా రెండువేలతులముల తూనికె గలవిగ నుండెను. వీని మొత్తపు మూల్యము రెండుకోట్లరూపాయ లుండు నని "జహాన్ కుషాయె నాదరి" యను గ్రంథమున వ్రాయఁబడి యున్నది ఈరత్నము లన్నిటిని బేబదల్ ఖానున కిచ్చి యొకలక్ష తులముల మేలిమి బంగారముతోఁ గలిపి గద్దియను నిర్మింప వలయు నని యాజ్ఞాపించి దాని

నిర్మాణమును గూర్చి యొకపటమును వ్రాసి యది యుండవలసిన తెరంగును, వెడల్పును బొడవును నింక నిట్టివియే యగు మఱికొన్ని యితరాంశములను నొక సంపూర్ణకళాకౌశలుం డగు యుపాధ్యాయుఁడు కూర్చినట్లు బెబదల్ ఖానునకు బోధించెను.

హిందూస్థానమును దర్శించుట కేతెంచిన సుప్రసిద్ధయాత్రికుం డగు 'డాక్టర్ బర్నియల్' అను వాతండు దీని మూల్యమును గుఱించి రమారమి నాలుగు కోట్ల రూప్యముల కెంతమాత్రమును దక్కువగ నుండఁ జాలదని చెప్పుచు నీవిధముగ నాద్యంతము వెండి బంగారులతో నమూల్యము లగు రత్నములను స్థాపించి మఱియొక పీఠమును సిద్ధపరుప వలెనన్న నింతకంటె తక్కువద్రవ్యముతో నెప్పటికిని బూర్తి కాఁ జాలదని వ్రాసెను. బాదుషాహా నామ (రాజచరితావళి) యను చారిత్రకగ్రంథమును వ్రాసిన ముల్లాఅబ్దుల్ మజీదు అనువాతఁ డీపీఠము యొక్క మూల్యము మూఁడుకోట్ల రూప్యములని తెలిపెను. కొందఱు చారిత్రకారులు దీనిమూల్య మొక కోటిరూప్యము లని వ్రాయుటతోఁ దృప్తిఁ జెందిరి; గాని ఈతఖ్తునం దమిడించఁ బడిన రత్నములను షాహజహానుయొక్క గౌరవవైభవభాగ్యముల నూహించి చూచినచో నొక కోటిరూప్యముల మూల్య మని చెప్పిన చారిత్రకారుల వ్రాతలు సత్యము లని మన మెప్పుడును విశ్వసింపఁ జాలము. తనకాలమున నొక సుప్రసిద్ధరత్నపరీక్షకుం డని పేరొందిన ట్యూనియ రను పేరుగల ఫ్రాంసు దేశపు రత్నవర్తకుఁ డొకఁ డీపీఠమును బహుదినములదనుక పరీక్షించి దాని మూల్యము నారుకోట్ల యేబదిలక్షలరూప్యములుగ నిర్ణయించెను కావున నిరభ్యంతరముగ మన మీవాక్యము నంగీకరింప వచ్చును.

పూర్వోక్తవిధముగఁ జక్రవర్తి యాజ్ఞ యైన వెనుక నాగద్దియ యొక్క నిర్మాణకార్యము లారంభ మయ్యెను. బేబదల్ ఖాను నియాధిపత్యము క్రింద నీనైపుణ్యమునం దారితేరి మిగుల చాకచక్యముగఁ బనిచేయఁ గలిగిన

యోధులు పెక్కండ్రు నియమింపఁ బడిరి. తరుచుగ షాహాజహాన్ గూడ స్వయముగ నానిర్మాణమును బరీక్షింపుచు, "ఆహా! ఈరాజెంతటి కళాకౌశల్యవిదుఁడో" యని పనివాండ్ర బ్బురపడఁ దగి నట్లుగ వారి కయ్యై సందర్భములకు వలయు నుపాయములను, నూతనరచనాచమత్కారములను, జూపుచుండెను. ఇట్లొకపని మేనియు నాపఁ బడక నొకేదీక్షగ నిర్మింపఁ బడుచున్న నాపీఠ మేడువత్సరములకు పిమ్మట సర్వాంగపరిపూర్ణమై కర్మశాల నుండి వెలుపలికి దేఁ బడియెను. దానికి "తఖ్తుతానను"(మయూరాసనము) అను పే రిడిరి. కవితామాధుర్యముచేతను, మృదుపదలాలిత్యముచేతను,నొప్పారెడు నొకకవిశ్రేష్ఠుం డీపీఠనిర్మాణము సమాప్తియైన వత్సరము నొకపద్యార్ధమునం దిట్లిమిడ్చి చెప్పెను "సరీరే హుమాయూనె సాహెబ్ కిరాన్" ఈవాక్యమునకు 'సర్వశ్రేష్ఠుం డగు రాజుయొక్క మంగళప్రదమయిన సింహాసనము,' అని బాహ్యార్థము. గాని మనసంస్కృతభాషా సంఖ్యలను వాక్యములతో వ్రాసి "అంకానాం వామతో గతిః" యను సూత్రప్రకారము వెనుకనుంచి పదములను విడదీసి వానికి లక్ష్యము లగు సంఖ్యల నేరి వత్సరములను గనుగొను నట్లే పారసీభాషయందుఁ గూడ సంఖ్యలకు నక్షరసాజ్ఞ గలదు. కవిశ్రేష్ఠు లగువా రే దేని చారిత్రికవత్సరమును దెలుప వలసినప్పు డిట్లే పద్యములను వ్రాసి సంవత్సరము నందిమిడ్చెదరు. ఈప్రకారముగఁ జూచినచో దానిలో వ్రాయఁ బడిన వత్సరము ౧౦౪౪ హిజ్రీ యగును. (క్రీ॥శ॥1634)

అనంతరము తఖ్తుతావుసు (మయూరాసనము) ను రాజదర్బారులోనికి దెచ్చిపెట్టిరి. ప్రపంచమునం దున్న మహాద్భాగ్య మంతయు నొకచో మూర్తీభవించి నట్లు చూపరుల కద్భుతము దోపఁ జేయుఁ దనయం దిమిడ్చ బడిన రత్నములతోడను, కళాకౌశల్యముతోడను నాగద్దియ యపరిమిత శోభాసమేతమై రాజవైభవమునకుం దగిన సంపూర్ణస్వరూపముతో విరాజిల్లుచుండెను. షాహాజహానుచక్రవర్తి తన బుద్ధిచాతుర్యము నంతయు నుప

రోగించి చేయించిన యనుపమాన మని చెప్ప నొప్పు నీగద్దియను సర్వాంగ పరిపూర్ణ మైనపిదపఁ జూచిన పరిశ్రమనిమిత్తమునం దెట్టి సంతోషము నొందెనో దానిని మే మిట వేరుగ మాకుఁ దోఁచి నట్లు వ్రాయుట యావివ రము "ఒక మహోత్కృష్టకార్యమును దలపెట్టి తత్సమాప్తికై మిగుల పూనికతోఁ పాటుపడి దాని పర్యవసానఫలమును దమజీవితకాలముననే కాంచఁ గలిగిన యదృష్టశాలులకే విదిత" మని చెప్పుట సమంజసముగను స్వభావోక్తిగను నుండు నని తలంచు చున్నాము.

పీఠాధిరోహణమున కొకనుదివస మేర్పాటు కాఁబడిన పిమ్మట నా నాఁడు పట్టణ మంతయుఁ మిక్కిలి శృంగారముగ నలంకరింపఁ బడియె. భరతఖండ మందలి సుప్రసిద్ధు లగు పురుషపుంగవు లందఱును సమాహూయులై తత్తదుచితస్థానముల సభ నలంకరించిరి ఏర్పాటుఁ కాఁబడిన శుభ లగ్నమున కొక కొన్ని నిమిషములకు ముందుగ షాహాజహానుచక్రవర్తి రాజాధిరాజచిహ్నములతో దర్బారులోని కేతెంచి యచ్చో నిండుభక్తితోఁ గించిత్కాలము భగవంతుని మనంబున ధ్యానించి యుపాసిమ్మట ఖురాన్ లోని పగు రెం డీశ్వరప్రార్థనాపద్యములను జదివి సభాసదు లందఱి తట్టు మరలి యిట్లు జెప్పెను.

"ఇంత వైశాల్యమును, నింతటి ఫలవంతమును నగు మహారాజ్యమును నాయాధీనమునం దుంచి నందులకును, కోట్లకొలఁదిగ నున్న మానవుల ప్రాణము లెల్లను నా యొక్కని యాజ్ఞాబద్ధము లై సంచరించు నట్లనుగ్రహించి నందులకును నేను సర్వశక్తియుతుఁడును, సర్వశ్రేష్ఠుఁడును నగు పరమేశ్వరునకు కృతజ్ఞతావందనముల నర్పించు చున్నాఁడను. గతకాలము నందు ఫర్ఊన్ నామకచక్రవర్తి నాతఖ్తున కేవిధమునను బోలి యుండని తఖ్తు నొకదానిని నిర్మించి తానే దేవుఁడ నని సాధింప సాగెను; కాని నే నాయద్వితీయుఁ డగు పరాత్పరుని మ్రోల లక్షమారులు వినమ్రుడ నయ్యెద

నని చెప్పుకొనుచున్నాను. మఱియు నాపాపములకు పశ్చాత్తప్తుండనై సభక్తికముగ సాగిలఁబడి యాజగత్కర్తను గూర్చి "యోరక్షకా! నన్నీప్రపంచమునం దొక లోకసాధికారపురుషునిగఁ జేసితివో యట్లే యంతమందుఁగూడ నాకు నీకడ నొక గౌరవస్థానమనుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థింపుచున్నాను. ఎవని మాహాత్మ్యమును వర్ణింప నానాలుకకు శక్తి చాలకున్నదో యట్టి సృష్టిస్థితిలయకారకుఁడును, భక్తుల విన్నపముల నాలించు కరుణానిధియును నగు పరమాత్ముఁడంత్యకాలమున నాకు చేయూఁతనిచ్చి దయతో రక్షించెడినిగాక.

ఇట్లు చెప్పి యాచక్రవర్తియును సభికులును గలిసి భగవత్ప్రార్థన (నమాజు) జేయ నుపక్రమించి మహమ్మదీయమతసాంప్రదాయక ప్రకారముగ నీశ్వరుని దృష్టిపథమునం దిడుకొని యాతనికి సాష్టాంగ మెఱఁగిరి. నమాజు నుండి లేవఁగనే షాజహానుగడ్డముమీఁదినుండి జలబిందువులు రాలు చుండెను. ఆ దృశ్యమును గాంచి సభాసదు లంపఱును నాసత్పురుషుని పశ్చాత్తప్తహృదయమున కద్భుతము నొందిరి.

ఇఁక నిచ్చట నుండి మాచదువరులకు తఖ్తుతాఊసు యొక్క మనోహర మగు స్వరూపపు ప్రతిబింబమును నివేదించెదము.

నెమలిగద్దియ యొక్క యెత్తైదుగజములు. వెడల్పు (2½) రెండున్నరగజములు. పొడవు (3¼) మూడుంబావుగజము. ఇదిస్వచ్ఛమైన బంగారముతోఁ జేయఁ బడినదై యారుకాళ్లపై నిలిచి యుండును. దీనిమీఁది కెక్కుటకు మూఁడు సోపానము లమర్పఁ బడి యుండెను. ఈసోపానము లందిమిడ్చిన యమూల్యము లగు జీవమణుల నుండి వెడలెడి ప్రకాశము చూపరుల కన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపు చుండెను. పీఠముమీఁద నతిసూక్ష్మతరమును నతిసుందరమును నగు పనితనముతో రత్నములను దాపి చిత్రింపఁ బడిన పండ్రెండు స్వర్ణస్తంభములు, పైభాగమున వివిధము లగుమణుల

చేఁ గూర్పఁ బడి చుట్టును వేలాడుచుండిన ముత్యముల జాలరిచే నొప్పాచున్న ఛత్రమును నిర్వహించుచుండెను. ఈఛత్రముయొక్క లోపలి భాగమున జేయఁ బడిన యసమానమును, నతిమనోహరమును, నగు చెక్కడపు మీనాకారీ (లత) పనితనము భగవంతుఁడు మానవున కనుగ్రహించిన బుద్ధివైశద్యమును వేయి నోళ్లఁ బ్రకటించుచుండెను. ఈతఖ్తుపై షాహజహాను చక్రవర్తి తన రాజచిహ్నముల నన్నిటిని ధరించి కూర్చుని యున్నప్పు డెల్లను నవరత్నఖచిత మగు ఛత్రము నుండి వెడలుచుండెడి తేజోకిరణములాతని సుందరస్వరూపముపై ప్రతిఫలించి యాసౌందర్యము నినుమడింపఁ జేయుచు నొకవిధ మగు నూతనశోభ నొసఁగుచుండెను. తఖ్తులకు రెండు పార్శ్వముల వజ్రవైడూర్యాదిమణులచే నలంకరితము లగు రెండు చక్కని మయూరములు, పచ్చలచే నిర్మింపఁ బడిన తమ చుంచువుల యందు మంచిముత్యముల మాలల నిడుకొని నానావిధరత్నఘటితము లైన పింఛములను రెక్కలను విప్పి నీడ నిచ్చు నట్లుగ చిత్రింపఁ బడి యుండెను. ఈ రెనుల్లు దమయం దిమిడింపఁ బడిన మణులచే ననుపమానము లై యొప్పారుచుండెను.

ఈపనివాని నేర్పరితనమును గాంచి "బర్నియర్" అను ఫ్రాంసుదేశవాసి యగు నొకయాత్రికుఁడు తమదేశమునం దాకాలమున శిల్పశాస్త్రమునం దద్వితీయుఁ డని పే రొందిన యొకపనివాఁ డుండె ననియు, నాతఁడు కల్పితరత్నములను నిజరత్నము లని విక్రయించిన నేరమునందు బట్టుబడి తా నొనర్చిన దుష్కార్యమున కయ్యెడు శిక్షకు వెరచి హిందూస్థానమునకు పారి వచ్చె ననియును, నీమయూరాసనముపై నున్న యత్యద్భుతశిల్పము లన్నియుఁ దప్పక వానిచేతనే చేయంబడి యుండ నోపు ననియును నిర్భయముగ వ్రాసెను. కాని చరిత్రకారులకడ నీబర్నియర్ యొక్క యభిప్రాయ మణుమాత్ర మేనియు గౌరవింపఁ బడక పోవుటయుండ మీదుమిక్కిలి వారందఱు నాశియాఖం

డపు యప్రతిమ మగు కళాకౌశల్య చాతుర్యమును గాంచి సహింపఁజాలక యాతఁ డిట్లు తన యోరువలేమిని బ్రకటించె నని యైకకంఠ్యముగ నొప్పుకొనిరి. తఖ్తుతావసున కిరుప్రక్కల నుండెడి యామయూరముల మధ్యభాగమున నొక్కొక్క పెద్దవజ్రము స్థాపింపఁబడి యుండిన తమ యుదరముల నొయ్యారముగఁ బై కుబికించి చూచువారికి సజీవములో యని తోపఁ జేయుచు మిక్కిలి విమర్శగఁ బరికించి చూడనిచో నివి నిర్జీవప్రతిమ లని తెలుసుకొనుట కలవిగా నట్లు నిలుపం బడి యుండెను. తఖ్తునకు వెనుక భాగమున నొక బంగారపుచెట్టు గలదు. దాని కొమ్మలలోఁ దెల్లని మణులును, యాకులలోఁ బచ్చని మణులును దాపఁబడి యుండెను. దాని కమర్పఁబడిన రత్నస్థగితము లగుపండ్లు మిక్కిలి మనోహరముగ ద్రాక్షగెలల వలె వ్రేలాడు చుండెను. ఈచెట్టునందలి పనితనమును వీక్షించు నపుడు దానియం దమర్పఁ బడిన యమూల్యరత్నములుగూడ నా యనన్య శిల్పచాతుర్యముకడ నొకలెక్కలోనివిగఁ గనుపింపవు. మయూరాసనమునందు పలకల వలె ననేకవిధము లగు మణులచే నిర్మింపఁబడిన భాగములు పదునొకండు గలవు. వానిలో వెనుక తట్టు చక్రవర్తి యానుకొని కూర్చుండు (తకియా) పలక మిగుల ప్రాముఖ్య మయినది. దాని వెల పదిలక్షల రూప్యముల కే మాత్రమును దక్కువకా దని రత్నశాస్త్రవేత్తలు నిర్ణయించిరి. ఈతకియాను మధ్యభాగము నందు చరిత్రముతో సంబంధించి యున్న రత్న మొకటి దేదీప్యమానముగఁ బ్రకాశించు చుండెను. ఆరత్నమును ఈరాన్ (పర్షియా) రా జగు షాహా అబ్బాస్ సఫివి తన మోతమ దగు (శక్రిటరీ) జంబీర్ బేగును రాయభారిగ నంపి నప్పుడు జహాన్గీరుచక్రవర్తికి కానుకగ నంపెను. దీని మూల్యము పదిలక్షలుగ నుండునని యాకాలపు మేధాసంపన్నులు నిర్ణయించి యుండిరి. ఇది మన షాహాజహానునకు తక్కిన సకల భాగ్యములతో పాటు వారసత్వమునచ్చినది కాదు. దఖ్ఖన్ (దక్షిణ) రాజ్య మాతని సైన్యానాయకత్వము

క్రింద జయింపఁ బడె నను సువార్త తెలిసినప్పుడు సంతోషపూర్వకముగ జహాఁగీరుచే షాహాజహానునకు బహుమానముగ నీయఁ బడినది. ఈరత్నముపై మొదట "సాహెబు కురాన్ అవ్వల్, మిర్జా షాహారుఖ్, మీర్జాఅనాబేగ్" అను 3 పేరులు చెక్కఁ బడి యుండె ననియును దరువాత కాలవశమున షాహా అబ్బాసు సఫాలీకి లభ్యమయినప్పు డాతఁడు గూడ నద్దానిపై తననామమును జెక్కించుకొనె ననియును పాపిష్టుఁడు షాహాజహాను తన తండ్రిపేరును దనపేరును సైతము చెక్కించి యుండె ననియును జెప్పుదురు. ఇట్టి చారిత్రాత్మక మగు మహామణియొక్క యదృష్టమునం దిద్దరు సార్వభౌముల స్వాధీనమునం దుండిన వెనుక మయూరాసనమును శోభింపజేయుట కంపలి యలంకారము లై నిలిచి యుండు మని వ్రాసి యుండ నొప్పు నను నట్లు చివర కివ్విధముగ నారత్నమునకు స్థిరస్థాన మేర్పడియెను.

తఖ్తు తావసు పైకి దృష్టి సారించఁగనే యన్నిటికంటె ముందుగ మనచూపులను దనవైపున కాకర్షించుకొనునవి 'హాజీ మహామ్మదు జాన్ కుద్సీ' యను కవిశ్రేష్ఠునిచే రచియింపఁబడిన చారిత్రాత్మకము లగు పద్యము లయి యున్నవి.

ఇవి యాతఖ్తుపైఁ జేయఁబడిన బంగారపు పనితనమునం దచ్చటచ్చట సందర్భమున కనుకూల మగునట్లుగ దివ్య సుందరము లగు యక్షరములతోఁ జెక్కఁ బడి యుండెను. నాలుగుపాదములు గలిసి రెండు చరణము లగును. పర్షియన్ భాషలో దీని నొక్కొక పద్యముగ భావించెదరు. తెలుగులో నున్నట్లు యతిప్రాసలనిర్బంధ మీభాషలో లేక పున్నను నంత్యనియమములును, యే యే పద్యపాద మెంతగ నుండవలెనో యావిషయమైన యక్షరనిబంధనలును గలవు. ఆపద్ధతి ననుసరించి యీపద్యములు "మస్నవీ" యను పేరిటి పద్యతరగతిలోఁ జేరును. మహామ్మద్

జాక్ గారు తఖ్తును గూర్చి (౪౦) నలుపది పాదములుగల (౧౦) పదిపద్యములను వ్రాసిరి. పదసౌష్ఠవమును, అర్థాలంకారమును జూచి వానిలో దేనిని గూడ విడుచుటకు నిచ్చలేక కాంబోలు షాహాజహాను వాని నన్నిటిని సంపూర్తిగఁ దనగద్దియపైఁ జెక్కించెను. ఈపద్యములు పర్షియన్ భాషలో రచియింపఁ బడుటచే మన తెనుఁగులో వ్రాసి చూపుటంత సమంజసముగ నుండక పోయినను జారిత్రాత్మికము లగుటచే శాసనముల యందును, నితిహాసములయందును బ్రేమగలవార లీగద్దియయందు వ్రాయఁ బడిన పదములను వినుటకు తప్పక ప్రేమింతు రని యోచించి వాని నిచ్చట వ్రాసి యేపాదమున కర్థ మాపాదముక్రింద వ్యాఖ్యారూపకముగఁ వివరించెదను.

మస్నవీ.

I (1) జాహే ఫరఖుండ తఖ్తె బాదుషాహీ

ఆహా! ఈరోజు గద్దియ ఎంత పవిత్రతర మయినదిగ నున్నది.

(2) కెషుద్ సామానె బతోయీదె ఇలాహీ

ఏలయన దీనిసాధనము లన్నియు భగవత్సహాయముచే సమకూరెను. (అనఁగా దీని నిర్మాణమున కంతకును నాతఁడే ప్రయత్నకారకు డయ్యెనని భావము.)

(3) ఫలక్ రోజే కెమీకర్దష్ మొకమ్మిల్

ఏదినమున దైవమీప్రయత్నమును (ఈసాధనములను సీకరించుట యను పనిని) నిశ్చయము జేసెనో!

(4) జరేఖుర్షీద్ రాబగుదాఖ్తు అవ్వల్ — (ఆపిమ్మట) ప్రప్రథమమున సూర్యునిలోనున్న బంగారమునంతను గరగించెను (సూర్యునిలో సువర్ణ మున్న దని యొకమతము గాన దాని ననుసరించి యీసువర్ణ మును దీనికొఱకు భూమిపై కనిచె నని భావము)

II (1) బహుక్మెకారేఫర్మాసరఫ్ షుద్ పాక్ — ఆ(పనిని దలపెట్టిన) యధికారి (అనఁగా దైవము అని భావము) యొక్క యాజ్ఞవలన సర్వస్వము వ్యయ మయ్యెను.

(2) బనీనాకారి ఖుష్నీనాయెఆస్లాక్ — దైవశక్తి యందలి కౌశల్యమంతయును దీనియొక్క పనితనమునకై (మొదటిపాదముతో నన్వయము పూర్తి యగును.)

(3) జుజీఁతఖ్ఫై అజ్ జర్రెగౌహర్ చెపుస్సంద్ — ఈఁగద్దియయం దుపయోగింపఁ బడుటకు గాకపోయినచో (నిఁక) నీవజ్రములయొక్కయు బంగారముయొక్కయు (సృష్టికి) యుద్దేశ మేమి?

(4) పజూర్ బహారో కాఁ రాహిక్మత్ ఈఁబూద్ — సముద్రము యొక్కయు గనులయొక్కయు నుత్పత్తిస్థితులకు గూడ నిదియే యోచన (కారణము)మై యున్నది. (అనఁగా సముద్రమునం గల రత్నములు గనుల యందలి రత్నములును దీనిలో నున్న వని భావము)

III (1) జ్యాకూతష్ కెదర్ కై దెబహా సేస్త — దీనిలోని యర్రిటిరత్నములకు మూల్యమే (నిర్ధారణ) లేదు (అమూల్యము లయినవి).

(2) లబేలా లెబుతాఁ రాజిల్ బజా సేస్త — సౌందర్యవతియొక్క పెదవి ఈరత్నములను చూచి (తా నట్లు లే నని) విచారపడుచున్నది.

(3) బరాయెసాయ్యేఅష్ఉంరేక షేద — దీని (ఈగద్దియ) యొక్క కాలిగానికి వచ్చుటకై (ఎక్కువ) వయఃకాలమును నిరీక్షణలో గడపినవి.

(4) గోహారెఅఫ్సర్ బసర్ ఖాతంబేదీద — తలలయందలి కిరీటముల

లోను సంగరములయందలి గూడులలోను ఉండినరత్నములు (3 వ పాదార్థముతో అన్వయము.)

(అనఁగా) రాజులకిరీటముల యందలివియును, సంగరముల యందలివియును నగు మణులు తా మీగద్దియకాలిలోని కేతెంచుట యెక్కుడుగౌరవ మని తలపోసి నిరీక్షణయం దుండెను. (అట్టి వెల్ల నిప్పుడిందులో నున్న వని భావము)

IV (1) బదర్షిమ్ ఆలెంజ్ జర్ షుద్ జహాఁపాక్ — దీని చెక్కడమునకై ప్రపంచములోని బంగార మంతయును వ్యయ మయ్యెను.

(2) కెషుద్ అజ్ గంజ్ ఖాలీకి సైఖాక్ — అనఁగా భూదేవిగర్భమునందున్న దవ్యభాండారపు సంచి యంతయు వట్టి దయ్యెను.

(3) రసానద్ గర్ ఫల్ క ఖుదాబె పాయిష్ — ఒకవేళ నాకాశము తన్నుదా నీగద్దియపాదముల యొద్దకు దెచ్చికొనినచో

(4) దెహద్ ఖుర్ షేద్ వ మైరారూనుమాయష్ — సూర్యుని చంద్రుని దీనిముఖాలంకారమునకై (కానుకగ) యిచ్చి వేయును.

V (1) సర్ఫరాజీ కెసర్ బరుపాయేఆష్ బూద్ — ఎవరిపాదము లీతఖ్తుపై నున్నవో యాగౌరవనీయుఁడగు మహాపురుషుఁడు

(2) జ్ గిర్దూనెపాయేబర్ తఖ్తెఅఫ్జూద్ — ఈతఖ్తుయొక్కగొప్పఁదనమును నాకాశముకంటె నధిక పఱచెను (ఆకాశపీఠము నందు దైవ మధిష్ఠించి యున్నాఁ డని ఇస్లామీ మతము)

(3) ఖిరాజెబహారెకాన్ పైరాయేఊ — సముద్రములును, గనులును దీని యలంకారములకే యుండినవి.

(4) పనాహెఅర్ష్ వకుర్సీసాయేఊ — అర్ష్, కుర్సియనునాకాశములు, దీనినీడలోనికి రాఁగలవు. (ఏడాకాశము లున్నటుల మహమ్మ

దీయమతము. వానిలో మొదటిది నక్షత్రియుతము రెండవ దన్నిటికంటె పైది) (గౌరవమున వానికంటె నీగద్దియ మిన్నంటి వానిని తన నీడ క్రిందకు దెచ్చుకొనె నని కవి భావము)

VI (1) జ్ ఆన్వాజవాహర్ గష్తయేఐవాన్ — నానావిధరత్నముల కూర్పుచే విరాజిల్లు సింహాసనము యొక్క (యాసనజ్యోతి) కీర్తి యెట్లయిన దనఁగా

(2) చిరాగెఆలె మేపర్వానెఆఁ — సృష్టిలోని ప్రజ లందఱు దీనికి (దీపమును జూచి దానియొద్ది కరుదెంచెడు స్వభావముగల) శలభము లైరి.

(3) దర్ అతాేఫష్ బూద్ గుల్ హా యెమీనా — దీని ప్రక్కల యందు జేయఁ బడిన తీగెల చిత్రితములోని పుష్పము లెట్లు ప్రకాశించుచున్న వనఁగా

(4) ఫరోజానె చూఁచిరాగ్ అజ్ తూరెసీనా — తూరెసీనా యందలి దీపమువలెఁ బ్రకాశించు చున్నది. (తూరెసీనా యను పర్వతముపై దేవుఁ డెక్కి భక్తులతో సంభాషించె నని మహమ్మదీయమతము. అందుచే నాయనకాంతి యెప్పటికిని నాపర్వతముపై ప్రతిఫలించుచు జ్యోతి యై ప్రకాశించు చుండు నట)

VII (1) చూమీకర్ద అజ్ ఫరాజష్కో తెహీదస్త — ఔన్నత్యమునందు తనచేయి వెను కయ్యెను.

(2) నగినె ఖ్వేష్ జంబర్ పాయేఆష్ బస్త — ఇందువలన జంషీదు తన రాజముద్రను నీగద్దియ యొక్క పాదమున కంటఁ గట్టెను. (జంషీదు అను నాతఁడు ప్రాచీనకాలమునఁ బారసీకమునం దత్

విఖ్యాతిగల యొక చక్రవర్తి. ఆయనయౌన్నత్యమునగూడ నీరాజు యొక్క యౌన్నత్యమునకు సరిరాదని యర్థము అనఁగా సార్వ రాజాధిరాజుల శిఖామణిగరిమలలోని మణులవంటి వస్తువులు దీనికాలియందున్న వని భావము (మొదటిపాదములో నన్వయము పూర్తి.)

(3) సబేతా రాజ్ పురోగ్ లాల్ వగౌహర్ — (ఈగద్దియు) గాఢాంధకారపు రాత్రి)ని (దనయందలి) వజ్రవైడూర్యాదిరత్నముల ప్రకాశముతో

(4) తవానద్ సర్ ఫల్క్ రాదాదఅఖ్తర్ — ఒకవేళ దలఁచినచో నూరుఆకాశములకు నక్షత్రములను రచియింపఁ గలదు.

VIII(1) దెహద్ షాహెజహాఁ రాజో సైజర్ పాయ్ — షాహాజహాను యొక్క పాదమును ముద్దిడుకొను చున్నది.

(2) అజాఁ షుద్ పాయకద్ రిఫ్ఫల్క్ సాయ్ — ఇందువలననే యీ తఖ్తుయొక్క గొప్పదన మాకాశము(దైవపీఠము)తో సరి యైనది. (అని చెప్పవలసి వచ్చినది.)

(అనఁగా రాజునందు దైవాంశము గలదు గాన నీతఖ్తుగూడ నా తఖ్తునకు సరి యని భావము)

(3) కునద్ షాహెజహాఁ బఖ్షవజవా నెబఖ్త్ — అతిఘనతగలవాఁడగు నీషాహజహాను దాతృత్వమువం దత్యుత్కృష్టుఁడు.

(4) ఖిరాజెఅతెమీరాఖచెఁ యెక్ లఖ్త్ — ప్రపంచపు యాదాయము నంతయు నొక్క నిమిషములో వ్యయపిఱచును.

IX (1) ఖుదావందేకె అఫ్లాకర్ఫీఆఫాఖ్త్ — ఆకాశ(పీఠ)మును నిర్మించిన దెవ్వఁడో యాదేవున (అవిశ్వకర్మ) కు మాత్రమే

(2) తవానద్ కుద్రతెషతఖ్తే చునీసాఖ్త్ — ఈవిధ మగు గద్దియను రచి యింపఁ జేయుటకు శక్తి గలిగి యుండుట సంభవము గా నో పును. (ఒరులకు గా దనిభావము)

(అనఁగా షాహాజహానుయొక్క మయూరాసననిర్మాణయోచనా నైపుణిని మించినవాఁ డెవఁడన్న చో నట్టివాఁడీఁక భగవంతుఁ డే యని యర్థము)

(3) అసర్ బాకీ — తాకోనోమకాౙ్ రా — భూమ్యాకాశములయొక్క గుర్తులెంతదనుక నిలిచి యుండునో

(4) బువద్ బర్ తఖ్త్ జా షాహేంజహాౙ్ రా — (అంతదనుక) ఈతఖ్తు పైన షాహాజహానుయొక్క స్థలము నిలిచి (స్థిరమై) యుండు గాక. (ఆశీర్వాదము)

X (1) బువద్ తఖ్తే చునీహ్రోజ్ జాయష్ — ఈవిధ మైన గద్దియయే ప్రతిదినము నాయనకు కూర్చుండు స్థల మగుగాక.

(2) ఖిరాజేహఫ్త్ కష్వరెజేరెపాయష్ — సప్తఖండముల కప్పము లీగద్దియక్రింద నమరి యుండు గాక.

(పృధివియంతయు దీనిపై నధిష్ఠించి యుండెడు పురుషుని యాధిపత్యమునం దుండెడుగాక యని యాశీర్వాదభావము)

(3) చూఁతారీఖుజబాఁపుర్సీద్ అజ్ దిల్ — దీని(జనిత)కాలమునుగూర్చి (నిర్మాణపుసంవత్సరమును) నాలుక హృదయము నడుఁగఁ గా

(4) బెగుఫ్త్ ఔరంగ్ మహాౙ్ షాహెంశాహెఆదిల్ — ఇది న్యాయమును దయచేయు నట్టి చక్రవర్తియొక్క గద్దియ యని (హృదయము బదులు) చెప్పెను (నాలుగవ పాదము నందలి యక్షరము లన్నింటి

కేర్పడి యున్న సాంకేతికసంఖ్యల నొకచోఁ జేర్చి కూడిన చో ౧౦౪౮ వచ్చును. ఇది హిజ్రీ శకము.

(ఈగుర్తు వేయఁ బడిన స్థలముల యందలి శబ్దములు అనునాసికోచ్చారణములు.)

మయూరాసనమునకు ముందుప్రక్కగ, బంగారపు పనితనముతో మధ్యభాగమును గప్పి యున్న పచ్చలపందిలి యొకటి కలదు. అది నానా విధము లగు యింద్రనీలములు, పచ్చలు మొదలగువాని తోడను, వజ్రముఖముల వ్రేలాడు చుండు జరతారు జాలర్ (బంగారపు నీటిచేఁ బూయఁ బడిన దారములతో నల్లిన కుచ్చుల వల)యం దత్యలంకారముగ నమర్చి యున్న యాణిముత్యములతోడను నతి తేజోవంత మై, గంగాయమునానదుల యందలి స్వర్ణముచేఁ జేయఁ బడిన స్తంభములపై నిలిచి యుండెను. దాని కిరుప్రక్కలను అమీరులు, ఉమ్రావులు, మంత్రులు మున్నగు ప్రముఖు లాసీను లై యుండుటకై తత్తదర్హము లగు నాసనము లలంకరించి యుంపఁ బడి సభాభవనపు కళాకాంతుల నినుమడింపఁ జేయు చుండెను. రాజాధిష్ఠిత భాగమును బ్రత్యేకపఱచి తద్గౌరవాధిక్యతను సూచించు నట్లుగ గద్దియచుట్టును రెండుగజముల స్థలమున కప్పుల వెండివలతో (కటకర్)నొక యావరణరూప మేర్పరుపఁ బడి యుండెను. ఆ వలయందు చిత్రింపఁ బడిన లతాకౌశలము చూచువారల దృష్టిని తనపై నిలువ నీయ కుండు నంతటి సూక్ష్మతర మై, యతిసుందర మై మనోహరముగ నుండెను. ఇఁక నిచ్చటనే మీమయూరాసనపు స్వరూపవర్ణనమును సమాప్తి పఱచి దీనిని గుఱించి బర్నియర్ యొక్క యభిప్రాయమును మిగుల విచారముతోఁ జదువరులకు నివేదించెదము. ఆయన యిట్లు చెప్పెను. "దీని యం దలంకరితము లై యున్న యసంఖ్యాకములును, నతి మూల్యవంతములును నగు రత్నములచే నిది యొక యమూల్యాసన మని చెప్పుట కభ్యంతర మేమియును లేదు; కాని యిదియే "ఏషియా" (ప్రాక్ప్రపంచము)యందలి కళాకౌశలము యొక్క

సర్వోత్కృష్టమ మగు మాదిరి (నమూనా)యని చూపించుటకుఁ దగి నంతటి గొప్పపనితనము మాత్ర మిం దేమియును గాన్పింపదు. జీవమణులయొక్క ప్రకాశముచేఁ గన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపు చున్న కాంతివైభవము తప్ప దీని నిర్మాణమునం దిం కేమియును వర్ణనీయ మగు విషయము గాన రాదు.”

ఈ “డాక్టర్ బర్నియర్” ఒకవేళ నితరాంశములను వివరించు సందర్భములయం దున్న దున్నట్లు వ్రాసి తనన్యాయదృష్టిని బ్రకటించుకొని యుండును గాని యీవిషయమునం దిచ్చిన యభిప్రాయము మాత్రము సంపూర్ణ మగు నన్యాయముతో మిశ్రితమై యున్నది. ఈస్థలములం దాతడొక చారిత్రకారుని వలె తన కలమును బక్షపాతరహితముగ నడుపక యీ రూపముగఁ దన్ను దా నొక యోరువలేని పరాసీయునిగ ధృవపఱచుకొనియెను. ప్రాగ్దేశీయకర్మకౌశల మెంత స్తుతిపాత్రమైనదిగ నున్నను నది యీతని దృష్టికి హృదయకంటకముగ నుండెను గదా!”

మయూరాసనముపై మొగలాయి ప్రభువులు నాదర్‌షా దాడి కేతెంచు దనుక మిగుల వైభవప్రతాపములతో నాసీను లగు చుండిరి. గాని ౧౧౫౧ హిజిరశకమునం దీ యీరానీ (పారసీక) సరదారుఁడు మహమ్మదుషా యొక్క సుఖలోలతను నాతని సైనికుల బలహీనతను, ప్రజానురాగశూన్యతను గూర్చిన వార్తా పరంపరల నాకర్ణించి హిందూస్థానపు సౌభాగ్యమును జూరగొనుటకై కాలాంతకుఁడో యనునట్టి ఈరాన్, ఆఫ్ఘాన్, సైనికుల సాయముతో భారతభూమిపై విరుగఁబడియెను. ఆనాదర్ దోపుడుసమయము నందు వానికి దొరకిన యపరిమితమగు భాగ్యములో “దేనిని షాహజహాను సార్వభౌముఁ డతిప్రేమతో నతిశ్రద్ధతో నత్యంత శ్రమతో నిర్మింపఁ జేసెనో మఱియు నేది హిందూస్థానమునందే గాక ప్రపంచము నం దన్ని తెరగుల వారిచేతను నుపమానరహిత మగు గద్దియగ భావింపఁబడు చుండెనో యట్టి మయూరాసనము గూడ నొకటియై ఈరానునకు ప్రవేశించెను.

"జహాఙ్ కుషాయెనాదరీ" (నాదర్ యొక్క ప్రపంచ విజయము) యను గ్రంథమునందు గ్రంథకారుఁ డిట్లు వ్రాయుచున్నాఁడు "మయూరాసనముతో పాటిం కనేకము లగు యమూల్యపదార్థము లనఁగా ముత్యములు, వజ్రములు, కెంపులు, మొదలగు రత్నములును నానారూపములు గలిగి వివిధనామములచే బేర్కొనంబడు యసంఖ్యాకములును నతిప్రకాశమానములును నగు నాభరణములు నాదరు వెంట ఈరానుకు జేర్పఁబడియెను. ఈలోకము నందలి యేభాగ్యవంత మగు ప్రభుత్వమైనను వానిలో నొకదానికైనను దుల్య మగు పదార్థమును దన యొద్దనుండి చూపఁజాలదు."

ఇవ్విధముగ నాదరుషా హిందూస్థానపు సంపద నెల్లను దోఁచుకొని ఈరానున కరిగి పిమ్మట వెంటనే స్వయముగ నాయకుఁడై సైన్యమును నడుపవలసి నంతటి దుర్ఘట మగు పోరాట మెద్దియో యవ్వలఁ దటస్థించుట వలన నీద్రవ్య సంచయము నంతయు హారాత్ (హరట్) యను పట్టణమున కంపి తనక్రింది యుద్యోగస్థుల కిట్లాజ్ఞాపించెను. "నేను తిరుగ నేతెంచు దనుక సైన్యమంతయును నీద్రవ్యరక్షణము గావించుకొనుచు నిందే యుండవలయును. మఱియు నేను తిరుగ నేతెంచు నంతలో హిందూస్థానము నుండి కొల్ల గొట్టి తెచ్చిన రత్నములతో నొకతఖ్తును నిర్మింప వలయును. అదియేయంశమునను మయూరాసనమునకు తీసిపోగూడదు. మనలో సాధారణముగఁ గొందఱధికారుల కెదురుమాటజెప్పఁజాలని యుత్తరువులకు సుగ్రీవాజ్ఞ యని పోల్చి చెప్పెడి వాడుక గలదు. ఆకాలమున సుగ్రీవుఁడంతటి కఠినశాసనుఁడై యుండనోపును. అట్లే మహమ్మదీయులలోఁ గూడ హుకుంనాదర్ షాహీ యను సామెత వాడుకయం దున్నది. తప్పక జరిగి తీరవలసిన పనులను గూర్చి యీమాట నుపయోగించెదరు దీనినిబట్టి నాదర్ షా తనకాలమునం దొక చండశాసనుండై యుండెనని మన మూహింప

వచ్చును. ఇట్టి మీరంజాలని నాదరుషా యాజ్ఞయొక్క యనుష్ఠాన మునం దాలస్య మొనరించు టెవ్వరికి తరమగును? తక్షణమే పటము (ప్లాను) సిద్ధ మయ్యెను. ఈరాను దేశీయులును హిందూదేశీయులును నగు పెక్కండ్రు కర్మకారులు నియోగింపఁ బడి పని నారంభించిరి. పనివారల హృదయములయందు నాదరుషా యొక్క భయ మెక్కుడుగ నుండుట చేతను, దండయాత్రనుండి తిరుగ నేతెంచుటకు పూర్వమే గద్దియ సిద్ధము గావలయునని యాతఁ డొనరించిన కఠినమగు యాజ్ఞ తప్పనివరతను నాతురత పఱచుచుండుట చేతను నానిర్మాణకార్య మింతింతని చెప్పుట కలవికాని వేగముతోఁ బూర్తి గాసాగెను. దివారాత్రములయం దొకనిమిషము నేనియు వృథ గా నీయక నివ్విధముగ నెంత కష్టించి పని చేసినను నొక సంవత్సరకాల మీనిర్మాణమునందు వ్యయ మయ్యెను. తరువాత దీనికి తఖ్తె నాదరీ యని పేరిడిరి. మయూరాసనమున కై యెంతటి స్వర్ణ ముపయోగింపఁ బడెనో దానియం దెన్నిరత్నములు స్థాపింపఁ బడెనో యీతఖ్తుయొక్క నిర్మాణమునందు గూడ నంత స్వర్ణముతో నన్ని రత్నములతోఁ బనిఁగొనిరి; కాని ఇవ్విధముగ నెంతటి యసామాన్యవ్యవస్థలతో సిద్ధపరచినను నైన వీ రెంటియందును శాశ్వత మగు భేద మేర్పడుపక పోలేదు. ఏమన, తఖ్తుతాఁసు (మయూరాసనము)యొక్క వృత్తాంతము కొంచె మెచ్చుతగ్గుగ నీలోకము నందు గల జనుల కందఱకు నెరుక యై యున్నది. తఖ్తు నాదరీ యొక్క సంగతిమాత్ర మెవ్వరికిని దెలియదు. తెలిసి యున్నను వారి సంఖ్య యత్యల్పము.

మయూరాసనము యొక్క సౌందర్యము, కళాకౌశలము, ప్రపంచమునం దంతటను నతిగాంచి యుండుటయును నాదరీతఖ్తుకూడ యంతటి మూల్యముతోడనే నిర్మింపఁ బడినను నది యూరు పేరు లేని యొక మారుమూలను బడి యుండుటయును నిదియే పైనఁ జెప్పఁ బడిన భేదమున కొ

క కారణముగఁ గన్పట్టు చున్నది. ఇదిగాక మఱిరెండు ప్రబలహేతువు లగు పడు చున్నవి. అందు మొదటిది ప్రప్రథమమునం దీమయూరాసనము యొక్క పటము కళాకౌశల్యమునం దత్యుపాయ చతురుడు గల షాహాజహానుచే స్వయముగ సిద్ధ పరుపఁ బడినది. రెండవది; మయూరాసన నిర్మాణమున కర్మకారులకు తగినంత యోపికతోఁ దమకళాకౌశల్యమును జూపించుట కవకాశము దొరకెను. ఇందువలననే నది యేడువత్సరముల కాలములోఁ బూర్తి యయ్యెను. దీనికి వ్యతిరేకముగ తఖ్తు నాదరీ యొక్క నిర్మాణము నాదరీ యాజ్ఞ యత్యుగ్రమై యుండుకతన మిగుల వేగముగను, నసంతృప్తికరముగను నెరవేరెను. నాదర్ షాహ దండయాత్ర నుండి యెప్పుడు తిరుగ నేతెంచునో యాతఁడరుదెంచు నప్పటి కీగద్దియ పూర్తిగాకున్నచో నేమి శిక్షించునో యను భీతి ప్రతి నిమిషమును దమహృదయములను వేధించు చుండుటచేఁ బనివాండ్రీ తఖ్తు నందు తమకళాకౌశల్యము నిచ్చ వచ్చినట్లుగ నగు పరుపఁ లేక పోయిరి.

నూతనతఖ్తు సిద్ధమైన యనంతరము నాదరుషా దానిని మయూరాసనపు చేరువ నుంచి కొంతకాలము దనుక రాజోచితోత్సవములను సల్పు చుండెను; గాని తనచేఁ జేయింపఁబడిన తఖ్తునకు మయూరాసనమునం గల కాంతి కౌశల్యముల యందలి పోలిక యొక్కింతేనియు నమరి యుండ లేదని యెఱింగియే యున్నవాఁడగుటంజేసి యాతనికి తఖ్తు తావసు నందు గల గౌరవభావము తఖ్తైనాదరి యం దెప్పటికిని గలుగ కుండెను.

నాదరుషా మయూరాసనమును ఈరానునకు తీసుకొని వెళ్లుటయు దానిని తఖ్తైనాదరీ యొద్దనుంచి యుత్సవములు జరుపు చుండుటయును నివి నిస్సందేహములుగ ధృవపడి యున్నవి. గాని నాదరుషాహ యొక్క యనంతరమీమయూరాసన మెచ్చటనుండెను? ఎవరియొద్దనుండెను? అనువిష

యములను గుఱించి యోచించి చూడఁగా ఈరాన్ దేశము పై యప్పటినుం డి నేఁటిరవకు పరదేశీయులచే నేదేని రాజ్యక్రాంతి జరిగి నట్లు చరిత్ర ముల వలనఁ గాన్పింపదు; గాన కాలవైపరీత్యముచే నిది యచ్చట నుండి మఱియొక విదేశీయభాగ్యమునందు సంక్రమించి పోయిన దని గాని లేక స్వరూపవినాశన మై నామమాత్రావశిష్ట మైన దని గాని భావిం పఁ గూడదనియును, నాదరుషాహ పిమ్మట నిప్పటివరకును నది ఈరాను నందే యుండి ఈరాన్ ప్రభువుల యధీనముననే చెందియున్నదనియు ను మన మూహింప వలసియున్నది. మఱియు ముజఫరుద్దీన్ షాచార్ యొక్క మరణానంతర మాతని పుత్రుని (ప్రస్తుతము పదభ్రష్టుఁ డైన యాతని) సింహాసనాధిష్ఠితోత్సవ మీమయూరాసనము నందే జరిగి యున్నట్లు వార్తాపత్రికలలోఁ జదివియున్నాము గాన నిది తన స్వరూ పమునందు మార్పు నొందక ఈరానుదేశమునందే యున్న దని భావించుట కే యభ్యంతరమును గానరాదు.

అక్కటా! ౧౦౪౪ హిజ్రిశకము మొదలు ౧౧౫౧ హిజ్రిశకము వరకు ౧౦౭ వత్సరముల కాల మవిచ్ఛిన్నముగ మొగలాయి సార్వభౌముల రాజ్యపీఠముగ నుండిన నీమయూరాసన మాపిమ్మట భరతమాతను దన వియోగచింతం బడఁద్రోసి యామె నుండి శాశ్వతముగ విడి పూర్వోక్త విధముగ ఈరాను భాగ్యములోఁ గలసి పోయెను. ఆహా! కాలగతి యలంఘనీయము గదా!

శ్లో॥ సారమ్యా నగరీ మహాన్ సనృపతిః సామంత చక్రం చ తత్
పార్శ్వే తస్యచసా విదగ్ధపరిష త్తాశ్చంద్రబింబాననాః
ఉద్రిక్తః సచ రాజపుత్రనివహ స్తే వన్దిన స్తాః కథాః
సర్వం యస్యవశాదగా త్స్మృతిపథం కాలాయ తస్మై నమః॥

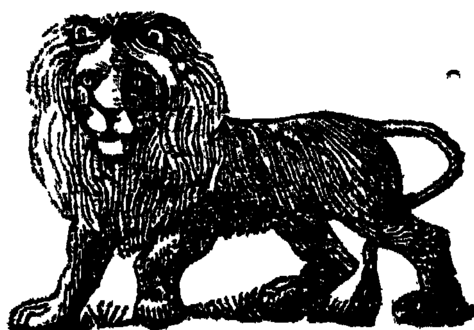
భర్తృహరి.

మ॥ అది మోహైనపురంబు పూజ్యచరితుం డారాజు రాణ్మండలం
బది పార్శ్వంబున నావిదగ్ధసభ వాంతర్జ్ఞాస్య లత్యుగ్రతం
బది రాజన్యక మద్దివంజనికరం బాగాథలుక్ సర్వముం
గవలం జేసిన కాలమూర్తికి నమస్కారంబు సత్కీర్తికిన్.

అనున శ్లోకప్పుడు సుందరమైననగళ్లు, తత్పరివాలకులు, తత్సామంతులు, తద్విద్వాంసులు, మొదలగు పరివారముతో నొప్పారు జన్మ లందఱు నశించి ప్రస్తుతము స్మరింపఁబడుటకుమాత్ర ముండునట్లు చేసినది కాలమహిమయే గదా! అటులనే యీ షాజహాను దా నెంతయో ప్రేమతో, నెంతయో ధనవ్యయముతో, నెంతయో శ్రద్ధతోఁ జేయించిన యీ మయూరాసనము నిట్టి చరిత్రమునకు లోనుగావలసి వచ్చునట్లు చేసినదియుఁ గాలమహిమయేగదా! అట్టి కాలమహిమ నెఱుఁగ నెవరితర మగును!

కట్టా! భారతజననీ! నీదేహమున కమితాలంకారములుగ నున్న యమూల్యవస్తుసంచయ మంతయును నీ నుండి బలాత్కారముగ వేఱు సేయంబడెను. ఇఁక నీ నాయాలంకారములకొఱకును నాయాభరణములకొఱకును కన్నీరు వరద లగు నట్లుగఁ బ్రళయకాలముదనుక నేడ్చినను నవి నీకు లభ్యములు గాఁ జాలవు.

సమాప్తము.

జ్ఞానోదయ గ్రంథమాల,

మచిలీపట్టణము.

ఆంధ్రమహాజనులారా! దేశీయసోదరులారా!

ప్రపంచ మందలి సమస్తవిషయముల యెడలను జ్ఞానము నభివృద్ధి నందింపఁజేసిననేగాని యే భాషయుఁ బరిపూర్ణత్వము నంద నేరదు. ఈ భాషాపరిపూర్ణత్వము నంద యత్నింపని జాతి యెల్లప్పుడు నధోగతి ననుసరించియే యుండును. పరాసుదేశముయొక్క నాగరికతయు, జర్మనీదేశము యొక్క యౌన్నత్యమును, జపానుదేశముయొక్క విజృంభణమును, ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క దివ్యైశ్వర్యమును, ఆయాదేశములయందలి భాషాభివృద్ధివలననే వెలుఁగొందుచున్న వని మనము తెలిసికొనవలయును. భరత వర్షమునం దైనను బంగాళీభాష యెట్టుల నభివృద్ధి నందియున్నదో చూడుఁడు! ఈ బంగాళీభాష, ప్రకృతిశాస్త్రములయందేగాని, చరిత్రలయందేగాని, నవలలయందేగాని, వార్తాపత్రికలయందేగాని, పాశ్చాత్యభాషలకు వెనుదీయని దినదినప్రవర్ధమానస్థితి నందుచున్నయది. ఆంధ్రభాషయు నాస్థితికి రావలయు నన్న మనము విశేషముగు పట్టుదలతోడను నుత్సాహముతోడను బనిసేయవలసి యున్నది. ఆంధ్రులయందు విజ్ఞానమును వెదజల్ల నెంచిన కొన్నిమండలులును, కొన్నిభాషాసంఘములును గలవుగాని, వీరలుమాత్రమే భాషకు వలయు సంపూర్ణసేవను జేయఁగలుగుదు రనుట కలలోనివార్త! అట్టిసంఘములు నూఱైనను విడువకుండ నొకయర్థశతాబ్దము పనిచేసినను నాంగ్లేయభాషావాఙ్మయమునందలి శతాంశమునైనను బ్రమరింపఁజాలవు. ఇట్టిసందర్భమున మేమును గ్రంథమాలరూపమున స్వల్పధరల కందుబా

ఉనుసంధించునటుల, నాంధ్రుల కత్యంతోపయోగ మగునట్టియు, దేశాభిమానుల యౌన్నత్యమును రంజింపఁ జేయునట్టియు, దేశాభిమానుల ఆదర్శములఁ బొడగొల్పునట్టియు, భాషాభిమానులభావములఁ బ్రకాశింపఁ జేయునట్టియు, గ్రంథముల వెలువరింపఁ జేయుటమూలమున మాస్వాయంవిధిని నెరవేర్పఁబూనుకొని యున్నారము. ఇందులకై మాకు ఆంధ్రమహాజనులు తోడ్పడి తగు ప్రోత్సాహము నిచ్చుచు దేశోపయోగమగు గ్రంథముల నింకను బ్రకటించుటకు వలయు ధైర్యోత్సాహముల నొసంగుదు రని నమ్ముచున్నారము.

పద్ధతులు.

సంవత్సరమున కథమపక్షము మూఁడుగ్రంథముల నైనను వెలువరింతుము. శాశ్వతచందాదారులుగ నుండి మేము ప్రకటించు ప్రతిగ్రంథమును బుచ్చుకొన నియ్యకొనినవారలకు క్రవునుసైజు ప్రతినూఱుపుటలకు 4అణాలు చొ॥ వెలను నిర్ణయింతుము. మా యొద్ద నిదివఱకే సిద్ధమయియున్న గ్రంథములను గూడ నీ క్రింది వివరముల ప్రకారము చందాదారులకుఁ దక్కువ వెలల కిత్తుము.

☞ ఇదివరలో మాయొద్ద నేదైన గ్రంథమునుగాని, గ్రంథములను గాని, కొనియున్నయెడల నా సంగతిని మాకు దెలియఁబఱచినచో వారి నామములను మాయొద్ద లిస్టులో సరిచూచి కొదువ గ్రంథములను మాత్రమే మా గ్రంథమాలయొక్క చందాపద్ధతులప్రకారము తక్కువధరలకు బంపఁగలము.

చందాదారులుగఁ జేరుటలో మొదటిమూఁడు గ్రంథములలో నేగ్రంథమునుండి నైనను బ్రారంభింపవచ్చును. అయితే చందాదారులుగ నుండువారు, 1 వ గ్రంథమునుండి ప్రారంభించిన యెడల 1, 2, 3, 4, 5, 6 గ్రంథములను దీసికొని తీరవలయును. 2 వ గ్రంథమునుండి ప్రారంభించిన

యెడల 2, 3, 4, 5, 6, గ్రంథములను దీసికొని తీరవలయును; 3 వ గ్రంథము నుండి ప్రారంభించినయెడల 3, 4, 5, 6, గ్రంథములను దీసికొని తీరవలయును. ప్రవేశకట్నమక్కరలేదు. పోస్టుఖర్చులను బుస్తకములఁగొనువారే భరింపవలయును.

1. ఆంగ్లేయ వైద్యచింతామణి.

„వేయేల! ఈరోగ మారోగ మనక మనుష్యసామాన్యమునకు వచ్చురోగములు, అట్టిరోగముల యుత్పత్తులు, వాటి చికిత్సలు, నీ యాంధ్రవైద్య గ్రంధరాజ మందు విపులముగ వ్రాయఁబడినవి." (ఆకాశవాణి పత్రిక)

ఇందు సర్వవిధములగు రోగముల గుణములును, క్రిములును, చికిత్సలును, ఆధునికవైద్యశాస్త్రము ననుసరించి తెలుపఁబడినవి. ఇందువలన నాంగ్లేయవైద్యశాస్త్రము ఆంధ్రులకు కరతలామలకం బగును. బాలురకును దెలియఁదగు శైలిలో వ్రాయఁబడి యున్నది.

దీనివలని లాభములు.

స్వలాభము నా పొందవచ్చును! ధనమా సంపాదింపవచ్చును!! ప్రపంచమునకా మేలును జేయవచ్చును!! జనాదరణా నా బడయవచ్చును!! ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుట వలన నెన్నిలాభములో చూడుఁడు!

ఆంధ్రమహాజనులారా! మీ గృహమునందుగాని, మీకుటుంబము నందుగాని, మీ పట్టణమునందుగాని, ప్రాణాపదసమయమున జయప్రద

మగు వ్యాధిచికిత్స జేయుటచే మానవసేవఁ జేయుచు, జనాదరణను బడయఁ దలంచితిరేని ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుఁడు!

ఆంధ్రదేశీయవైద్యులారా! మీ మీ వైద్యాభ్యాసములందు, నూతనాంశముల నెఱుంగుటచే వ్యాధిచికిత్సలయందు సులభమార్గముల నభ్యసించుచు, బహుసూక్ష్మ మగు శాస్త్రీయపద్ధతుల నవలంబించుటచే వ్యాధిని నిర్మూలము జేయుచు, మెప్పు వడసి, మిక్కుటమగు ధన మార్జించుచు, తరతరములకు ఖ్యాతిని సంపాదింపఁదలంచితిరేని, ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుఁడు! ఇందలి రహస్యముల గ్రహింపుఁడు!!

ఆంధ్రవిదుషీమణులారా! మీకుటుంబము లందు దేహారోగ్యములను జక్కఁగఁ గాపాడి, వ్యాధులను బారఁద్రోలుటకు శక్తిని సంపాదించి, సౌఖ్యముగ నుండఁదలంచితిరేని ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణిని జదువుఁడు!

"మీరు వి. పి. మార్గమునఁ బంపిన ఆంగ్లేయవైద్యచింతామణి నందియుంటి నని తెలియఁజేయుటకు సంతసించుచున్నాను. నాబంధువులయందీగ్రంథము వ్యాప్తనందఁ జేయ నిచ్ఛగలిగి యుంటినిగాన, మఱియొకప్రతిని వి. పి. గాఁ బంపఁగోరినాను." (Sd.) జె. మల్లపరాజు, సబ్ అసిస్టెంట్ సర్జన్, అడ్డతీగెల, గోదావరి ఏజన్సీ.

పండితాభిప్రాయములు.

ఆయుర్వేదమార్తాండభిషఙ్మణి పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారు:—"...ఇట్టి గ్రంథము సామాన్యవైద్యులకు మిగుల మేలుఁ జేయును. ప్రతికుటుంబమునను నుండఁదగినదని నొక్కి చెప్పఁగలను."

డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతి బి. ఏ. యం. బి. అండ్ సి. యమ్. గారు:—"ఆంగ్లేయవైద్యసారమును ప్రజలయెదుటఁ బెట్టి

మనదేశపు ప్రజల యాంధకారమును బాపు గ్రంథములలో నిది మొదటిది యని చెప్పవచ్చును."

డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య బి. ఏ. యం. బి. అండ్ సి. యం. గారు:— "... గ్రంథకర్తగారెంతయు వ్యయప్రయాసములకోర్చి యీ గ్రంథపూర్వకముగ నాంగ్లేయవైద్యశాస్త్రసారము నాంధ్రుల కందఁజేసి వారి కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులయిరి."

డాక్టరు డి. యస్. రామచంద్రరావు యం. ఏ. యం బి. సి యచ్. బి. గారు:— "...వైద్యేతరులు వ్యాధుల యొక్క సాధారణగతులయందు తమను, దమ కుటుంబములను, జికిత్స జేసికొనుటకై యీ గ్రంథ ముపయోగింపఁ గలదు."

చందాదారులకు రు 2-0-0 ఇతరులకు రు 3-8-0

పోస్టుఖర్చులు ౫ అణాలు.

---

2. శ్రీకృష్ణుని జీవితచారిత్రము.

క్రవును 330 పుటలు.

దేశబాంధవ్ లాలా లజపతిరాయ్ చే ఉర్దూభాషయందు వ్రాయఁబడి, శ్రీయుత కోణకంచి చక్రధరరావుగారిచే నాంధ్రీకరింపఁ బడినది.

శ్రీకృష్ణుని యాదర్శ మద్వితీయము!

శ్రీకృష్ణుని వర్తన మనుకరణీయము!!
శ్రీకృష్ణుని జీవిత మత్యంతవర్ణనీయము!!!

దేశచరిత్రయందలి యిట్టి మహాపురుషుల జీవితముల బరిశీలనగాఁ జదివినవేగాని యేజాతియును నభివృద్ధి నంద నేరదు. 8 చిత్రపటములు గలవు. బహు రసవంతముగ వ్రాయఁబడినది.

ఈ గ్రంథమును జదువునప్పుడు మేనఁ బులకలు వొడమునని చెప్పుట అతిశయోక్తి కా నేరదు. ఈ గ్రంథము ఉర్దూభాషయందు మూఁడుమారులు ముద్రితమై నాల్గవముద్రణమున కిపుడు సిద్ధముగ నున్నది. ఉర్దూభాషయం దింతవఱకు 30,000 ప్రతులైనను కర్చుపడి యుండవచ్చును. ఆంధ్రభాషయం దిదివఱ కిట్టి గ్రంథము వెలువడి యుండ లేదు.

చందాదారులకు రు 0-12-0 ఇతరులకు రు 1-4-0 పోస్టుఖర్చులు 3 అణాలు.

3. జపానీయము.

డెమి 100 పుటలు.

దేశభక్తిపూరిత మయిన దివ్యనాటకము.
జపానీయుల అద్భుతకృత్యములు బహురసవంతముగ నిందు వ్యక్తీకరింపఁ బడినవి.

ప్రబంధములకంటె నవలలును, నవలలకంటె నాటకములును, సందర్భాంశముల నతిరమ్యముగఁ బ్రదర్శన మిచ్చు ననునది నిర్వివాదాంశమయి యున్నది. ప్రపంచ మంతయు నొకేమారుగ దిగ్భ్రమ జెందునట్లు రష్యా మహారాజ్యమును సంగరమున నోడించిన జపానువారి యుద్ధచరిత్రమును నాటకరూపమునఁ జదువ నుద్యుక్తుఁడుగ నుండని యే మానవుఁ డుండఁ గలఁడు!

ఇందు జపానీయుల దేశభక్తియు, జపానీయుల రాజభక్తియు, జపానీయుల స్వార్థత్యాగమును, పురుషులయందును స్త్రీలయందు నేగాక, బాలురయందును గూడ వెల్లువలయి పాఱుచుండును!

ఇట్టి నాటకము నాంధ్రు లిదివఱ కెన్నఁడును జదివి యుండరే యని ధృఢముగఁ జెప్పగలము.

చందాదారులకు రు0-6-0, ఇతరులకు రు 0.12.0 పోస్టుఖర్చులు 2అణాలు

4. లుబ్ధమహాజనసభ.

క్రౌను 35 పుటలు.

హాస్యరసప్రధానము లైనట్టియు, ఆర్థికశాస్త్రసంబంధమగునట్టియు, వేదాంతశాస్త్రసంబంధమగునట్టియు, నంశములఁ జక్కఁగ జర్చించినట్టి యుపన్యాసములు; చదివితీరవలయును; బహు వినోదకరములు!

ఈ యుపన్యాసములలో వర్ణింపఁబడినఁ గొందఱు మహాపురుషులు హైటిరాళ్లవలె గనబడక మానరుగనుక నట్టివా రెవ్వరైనను దమగుణగణములకు సరిపోవు లుబ్ధుల గుణముల నిందుఁ గనుగొనిన యెడలఁ గాకతాళీన్యాయముగ నెంచి గుమ్మడికాయల దొంగలవలెఁ బ్రవర్తింప కుందురు గాక!

చందాదారులకు రు 0-1-0 ఇతరులకు రు 0-2-0.

వ్యవసాయశాస్త్రము.

(క్రౌను 300 పుటలు).

[శ్రీయుత పి. వెంకయ్య యం. ఆర్. యే. యస్. గారిచే రచియింపఁబడినది.]

ఇంకను కాయధాన్యములు, వస్త్రములకు పనికివచ్చు పైర్లు, చమురుగింజలు, పప్పుధాన్యములు, తోఁటపైర్లు, రంగుల కుపయోగించు పైర్లు, ఎరువులు, పశువ్యాధులు, వానిచికిత్సలు మొదలగువాని గురించి వివరముగా వ్రాయబడినది. కొన్నివిషయములలో యకరమునకు సంవత్సరమునకు రు 1000 లు వఱకును లాభము దీయుటకు మార్గము లిందు సూచింపబడి యున్నవి. వ్యవసాయముతో సంబంధ ముండిన ప్రతిమాంధ్రుఁడును నీగ్రంథమును జదువఁదగి యున్నది,

(ఆంధ్రకేసరి 1—12—11.)

“వ్యవసాయవిషయమును గుఱించి యింత విపులముగా నున్నగ్రంథ మిదివఱ కెన్నండును నాంధ్రంబునఁ బ్రచురింపఁబడి యుండలేదు.”

చందాదారులకు రు 0-12-0 ఇతరులకు రు 1-2-0 పోస్టేజి రు 0-3-0

6. మహాభారతసారము,

చందాదారులకు రు 0-14-0 ఇతరులకు రు 1-5-0 పోస్టేజి రు 0-4-0

7. మయూరాసనము. (25 పుటలు)

భారతభూమి యొకానొకప్పుడు వహించియున్న దివ్యతర మగు మహావైభవమును నద్దమునందువలెఁ గన్పింపఁజేయు మయూరాసనముం గూర్చిన యీచిన్నివ్యాసమును జదివి తీరవలయును.

చందాదారులకు రు 0-1-6 ఇతరులకు రు 0-2-0

వలయువారలు:—

మేనేజరు, జ్ఞానోదయ గ్రంథమాల, మచిలీపట్టణము.

లేక

సేతు బ్రదర్సు, మచిలీపట్టణము.

